

Översikt av doktorandprojekt, accepterad för publicering 13 april 2014

Smärta och funktionsstörning i käksystemet

Detta projekt, döpt till VISIO, syftar till att synliggöra de som besväras av smärta och funktionsstörning i käksystemet. Preliminära resultat tyder på att en betydande andel kvinnor i arbetsför ålder har dessa symtom.

Långvarig värk i mun, ansikte och käkar påverkar livskvaliteten negativt [1]. Smärtorna är vanligare hos kvinnor än hos män från tonårsperioden fram till pensionsåldern. Uppskattat vårdbehov i den vuxna befolkningen är 5–15 procent, men spårbar behandling inom tandvården görs bara i området 0,5–1,5 procent [2, 3]. Orsakerna till skillnaden mellan vårdbehov och utförda behandlingar är inte kända. Tandvården tycks förbise dessa patienter, trots att behandlingsmöjligheterna är goda. Kanske finns det ett könsperspektiv som påverkar diagnostik och behandlingsval. Projektet avser belysa den här kunskapsluckan. Vad är skälen till att symtom, som innebär både lidande och nedsatt arbetsförmåga, inte möts upp av oss i tandvården trots att vi har reell kompetens?

Författare:

Anna Lövgren
Tdl, doktorand.
E-post: anna.lovgren@odont.umu.se

Huvudhandledare:

Anders Wänman
Professor, Inst för odontologi, Umeå universitet.

Bihandledare:

Birgitta Häggman-Henrikson
Tdl, Inst för odontologi, Umeå universitet; avd för orofacial smärta och käkfunktion, Malmö högskola.

Corine Visscher

Associate Professor, Academic centre for dentistry Amsterdam (ACTA), Nederländerna.

PATIENTERNA BEHÖVER SYNLIGGÖRAS

Det är av stor betydelse att tandvården har kunskap om metoder för att identifiera och behandla patienter med smärta, både för vårdgivare och för drabbade individer. Lokala smärttillstånd kan spridas och utvecklas till mer utbredda kroniska tillstånd som därmed blir mer svårbehandlade. Vår uppfattning är att det finns ett betydande behov av att synliggöra patienter med ofta återkommande smärta och funktionsstörningar i mun, ansikte och käkar. Detta ligger också i linje med anvisningarna för god tandvård enligt Tandvårdslagen och de Nationella riktlinjerna för vuxentandvård 2011.

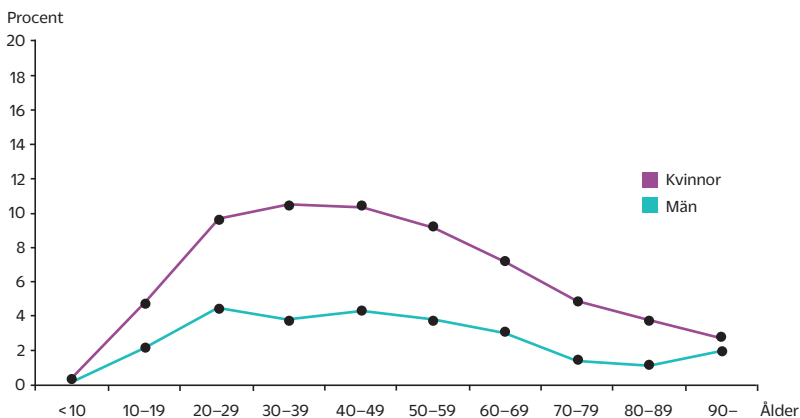
Folk tandvården i Västerbotten införde år 2010, som första landsting, tre obligatoriska screeningfrågor om smärta och käkfunktionsstörningar i den digitala hälsodeklarationen för samtliga patienter. Forskningsprojektet ska dels utifrån dessa data beskriva förekomsten av smärta och käkfunktionsstörning i befolkningen enligt screeningfrågorna, dels utvärdera frågornas validitet, effekt och patientnytta [4–6].

MÅLEN MED PROJEKTET

De specifika målen med projektet är att

- beskriva förekomst av frekvent smärta och dysfunktion i ansikte, käke och käkled hos män och kvinnor i olika åldersgrupper baserat på tre screeningfrågor
- bedöma de tre screeningfrågornas validitet i förhållande till diagnos för käkfunktionsstörning; Temporomandibular Disorder (TMD)
- utvärdera tandläkarens kliniska beslutsprocess för patienter med TMD, samt patientens attityd och förhållningssätt till symtom och behandling.

I den kvalitativa delen intervjuas tandläkare och patienter för att undersöka tandläkarnas beslutsprocess avseende dessa patienter. Vidare ska patienters förväntningar, betänkligheter och erfarenheter avseende behandling av smärta och käkfunktionsstörningar undersökas genom intervjuer. Forsk-

Figur 1. Förekomst av smärta och/eller funktionsstörning i tinning, ansikte, käke eller käkled en gång i veckan eller oftare bland cirka 140 000 individer.

”Uppskattat vårdbehov i den vuxna befolkningen är 5–15 procent, men spårbar behandling inom tandvården görs bara i området 0,5–1,5 procent.”

ningsprojektet ska därmed belysa sätt att identifiera patienter med smärta och käkfunktionsstörningar och faktorer som påverkar beslutsprocessen, från identifiering till val av behandlingsalternativ.

PRELIMINÄRA RESULTAT

Data för projektets första delstudie har samlats in och analyserats. Under en period av drygt två år (2010 till 2012) besvarade nästan 140 000 individer screeningfrågorna i samband med sin tandläkarundersökning (figur 1). Signifikant fler kvinnor (5,1 procent) än män (1,7 procent) rapporterade frekvent smärta i ansikte, käke eller käkled. Fler kvinnor (2,4 procent) rapporterade även frekvent smärta vid gapning eller tuggning jämfört med män (0,9 procent). Även frekventa låsningar i käken var vanligare bland kvinnor (2,4 procent) än män (1,2 procent).

Sammanfattningsvis tyder resultaten på att en betydande andel av befolkningen, framför allt kvinnor i arbetsför ålder, har symtom som indikerar funktionsstörning i käksystemet. Vår vision är att VISIO-projektet tillför kunskap om kvalitetsindikatorer, diagnostik och beslutsprocesser i tandvården samt faktorer som påverkar omhändertagandet av patienter med smärta och käkfunktionsstörningar.

Referenser

1. Dahlström L, Carlsson GE. Temporomandibular disorders and oral health-related quality of life. A systematic review. Acta Odontol Scand 2010; 68: 80–5. Review.
2. National guidelines for adult dental care. The swedish board of national health and welfare. 2011 ISBN 978-91-86885-09-0 p12.
3. Wänman A, Wigren L. Need and demand for dental treatment. A comparison between an evaluation based on an epidemiologic study of 35-, 50-, and 65-year-olds and performed dental treatment of matched age groups. Acta Odontol Scand 1995; 53: 318–24.
4. Nilsson IM, List T, Drangsholt M. The reliability and validity of self-reported temporomandibular disorder pain in adolescents. J Orofac Pain 2006; 20: 138–44.
5. Visscher CM, Lobbezoo F, Naeije M. A reliability study of dynamic and static pain tests in temporomandibular disorder patients. J Orofac Pain 2007; 21(1): 39–45.
6. Schiffman E, Ohrbach R, Truelove E, et al. Diagnostic criteria for temporomandibular disorders (DC/TMD) for clinical and research applications: recommendations of the international RDC/TMD consortium network and orofacial pain special interest group. J Oral Facial Pain Headache 2014 Winter; 28(1): 6–27. doi: 10.11607/jop.1151.

Namn: Anna Lövgren.
Ålder: 35 år.
Familj: Make och fyra barn.
Bor i: Umeå.
Arbetar: På Folk tandvården Västerbotten, Sävar.
Forskar vid: Umeå universitet, avdelningen för klinisk oral fysiologi.
Favoritforskare: Pernilla Lundberg, Umeå universitet.

Varför började du med detta?

– I grunden älskar jag att lära mig nya saker, vilket också är den stora drivkraften. Jag fick möjlighet att vara med i nätverket för käkfunktionsforskning i Umeå. Där finns en öppenhet och nyfikenhet som jag uppskattar. Tillsammans planerade vi för det forskningsprojekt som jag nu har startat.

På vilket sätt får din forskning betydelse för patienter?

– Vi har döpt projektet till VISIO, som är det latinska ordet för vision, eftersom projektet avser att synliggöra patienter med smärta och funktionsstörningar. Tillgänglig forskning indikerar att just dessa patienters behov är marginaliserade i tandvården.

På vilket sätt kommer forskningen att få betydelse för dig och din karriär, tror du?

– Jag har alltid valt att följa hjärtat och göra det som gör mig lycklig. Att ha roligt längs vägen har alltid varit rätt för mig och det är exakt det jag har just nu – det är viktigast för mig.

Vad ska du göra när forskarskolan är klar?

– Disputera!

Vilken nytta tror du att du får av det nätverk du bygger upp under forskarskolan?

– Vi är en fantastisk sammansättning av personligheter och kunskaper. Jag är säker på att den grund och gemenskap vi har tillsammans kommer att leda både till långsiktig vänskap och många möjligheter för framtida samarbete.

Janet Suslick

”I grunden älskar jag att lära mig nya saker, vilket också är den stora drivkraften.”

